

Vereniging van Rekenkamers Goudvink 2024

Juryrapport

Driebergen, 29 november 2024

Vooraf

De Goudvink is een prijs van rekenkamers voor rekenkamers. De naam is een knipoog naar het 'vinkjes' zetten door de controleur, en laat zien dat rekenkamers méér willen dan dat, dat zij het verschil willen maken. De prijs is ingesteld om de leden van de vereniging in dat opzicht scherp te houden en te stimuleren hun beste onderzoeken met elkaar te delen. De jury beschouwt het als een eer dat zij een oordeel mag vellen over de vraag welke rekenkamer dat het beste heeft gedaan. De jury heeft zich daarbij de vraag gesteld: heeft de rekenkamer de raad, staten of het waterschapsbestuur ondersteund bij hun taken? Heeft zij bijgedragen aan meer inzicht in de effectiviteit van beleid of de doelmatigheid van de uitvoering, en is de informatiepositie van de volksvertegenwoordiging door de rekenkamer verbeterd?

Deze criteria zeggen iets over het belang en de toegevoegde waarde van rekenkamers. De jury vindt dat rekenkamers er zijn om de algemene kwaliteit van het openbaar bestuur te verhogen. Dat betekent in ieder geval zorgen voor een goede informatievoorziening, bevindingen aandragen die de besluitvorming kunnen vergemakkelijken en verbeteren, en zorgen voor goede evaluaties van beleid en uitvoering van voor burgers belangrijke zaken, om zo de volksvertegenwoordigers van munitie te voorzien en beter in positie te brengen. Het gaat immers om publiek geld, en daarom zijn goede besluiten en goede controle en verantwoording cruciaal. Het werk van rekenkamers kan daarbij een belangrijke rol spelen. De jury kent de Goudvink toe aan de rekenkamer die zich daarin het beste heeft onderscheiden en daarmee als voorbeeld kan dienen voor anderen.

Uiteraard moeten het onderzoek en het rapport voldoen aan de maat der dingen. Rekenkamers nemen anderen de maat en moeten dan zelf ook een aantal basishouders in acht nemen. Het rapport moet van goede basiskwaliteit zijn. Dat wil zeggen heldere taal, reproduceerbare en gedragen bevindingen, daaruit afgeleide conclusies en aanbevelingen, duidelijke ondersteunende grafieken e.d. Traditiegetrouw heeft de jury dit criterium van basiskwaliteit gebruikt bij de beoordeling van de ingezonden rekenkamerrapporten.

De jury bedankt de inzenders voor hun deelname en wil hen van harte complimenteren met de ingezonden rapporten.

Juryverslag
Vereniging van Rekenkamers Goudvink 2024

Medio 2024 hebben 17 rekenkamers van gemeentelijke, provinciale en waterschaps- overheden in totaal 18 rapporten ingediend. Deze zijn elk door 2 reviewers beoordeeld, die tot een gezamenlijk oordeel moesten komen. Op basis van die beoordelingen zijn vier rapporten geselecteerd en op de shortlist terechtgekomen. De vier genomineerde rapporten blonken, elk op hun eigen manier, uit. Na een intensieve beraadslaging en uitvoerige discussie kunnen we, tot ons genoegen, de Goudvink 2024 uitreiken aan de winnaar.

De jury ziet de verschijning van het juryrapport 2024 als de afronding van haar werkzaamheden voor 2024. Met de jury kan niet worden gediscussieerd of gecorrespondeerd over de uitslag.

De jury:

Laurens de Graaf, voorzitter
Hans Bekkers
Barbara Joziasse
William Maassen
Julien van Ostaaijen
Joyce Satijn

De eisen en de werkwijze

De rekenkamers zijn bij hun inzending voor de Goudvink gevraagd een formulier met een aantal vragen te beantwoorden. Deze vragen betroffen onder andere de onderwerpkeuze, de relevantie en de doorwerking.

Elk rapport is door twee lezers beoordeeld met behulp van een scoreformulier. Op het formulier, dat de inzenders van tevoren ter informatie kregen toegestuurd zodat ze op de hoogte waren van de criteria, was aandacht voor onder andere technische kwaliteit en doorwerking. Met betrekking tot technische kwaliteit is onder meer gelet op de opzet en aanpak van het onderzoek, de onderbouwing van de conclusies, oordelen en aanbevelingen en de toegankelijkheid van het rapport.

Op basis van de ingevulde formulieren heeft de jury een top-4 samengesteld. Deze rekenkamers op de shortlist gevraagd bewijzen voor de doorwerking mee te sturen. De rekenkamers hebben daar enthousiast gevolg aan gegeven, een signaal dat rekenkamerrapporten op een hoge mate van doorwerking kunnen rekenen.

Bij de toets op de doorwerking is gelet op de activiteiten die de rekenkamer heeft ondernomen om de doorwerking van het rapport te bevorderen en op blijken van feitelijke doorwerking. Met andere woorden: wat is de zichtbare impact en zijn concrete effecten van de aanbevelingen zichtbaar? Doorwerking is vaak een kwestie van lange adem en kan pas enige tijd na het verschijnen van een rekenkamerrapport aantoonbaar gemaakt worden.

Naast de technische kwaliteit en de doorwerking heeft de jury nadrukkelijk ook ruimte gemaakt voor meerwaarde in andere opzichten. Dat kan zijn omdat het onderzoek vernieuwend was (op welke manier dan ook), of omdat de rekenkamer bijzondere 'moed' heeft getoond, bijvoorbeeld in de agendering van het onderwerp of tijdens het proces van uitvoering.

De jury heeft daarbij meerwaarde nadrukkelijk in verband gebracht met de eerdergenoemde (wettelijke) taak van rekenkamers, en zich bij de beoordeling afgevraagd: heeft de rekenkamer met dit onderzoek de volksvertegenwoordigers herkenbaar ondersteund in hun rol en daarmee hun (informatie)positie verbeterd, met als uiteindelijk doel een bijdrage aan verbetering van het bestuur? Dit element weegt zwaar voor de jury. Rekenkamers zijn bij de dualisering immers toegevoegd aan de decentrale bestuurlijke topografie om de volksvertegenwoordiging te ondersteunen. Door deze rol te pakken, maakt de rekenkamer zijn toegevoegde waarde duidelijk zichtbaar en toont daarmee zijn bestaansrecht.

De genomineerden

Dit jaar zijn in totaal 18 rapporten ingediend: allen door een individuele, gemeentelijke of provinciale of waterschapsrekenkamer. Ook heeft een rekenkamer twee verschillende rapporten ingediend. De jury constateert dat het aantal ingezonden rapporten nagenoeg gelijk is gebleven ten opzichte van 2023.

Alle rapporten zijn in eerste aanleg beoordeeld, waarna er een shortlist van vier rapporten is opgesteld.

De shortlist in alfabetische volgorde:

Noordelijke Rekenkamer	Zorgen voor morgen. Bollenteelt in Drenthe
Rekenkamer Amsterdam-Zaanstad	Algoritmen - Hoe Amsterdam algoritmen beter kan toepassen
Rekenkamer Rotterdam	Ambtelijke integriteit: onderzoek naar detecteren, oppakken en onderzoeken, afhandelen en leren
Zuidelijke Rekenkamer	Drinkwater in gedrang

Uit deze vier nominaties heeft de jury de winnaar van de Goudvink 2024 gekozen.

De kwaliteit van de inzendingen wordt als hoog beoordeeld door de jury. Op alle beoordeelde aspecten is hoog gescoord.

Ook constateert de jury dat er veel verschillende thema's bij de inzendingen zitten, die actuele en voor de inwoners herkenbare en zeer relevante onderwerpen adresseren, bijvoorbeeld een rapport over integratie en arbeidsparticipatie van nieuwkomers en een rapport over armoedeaanpak. Gezegend is het land met deze rekenkamerrapporten. De jury is blij met de gekozen thema's met allemaal een maatschappelijke betekenis.

De winnaar

In haar overleg op 7 november 2024 heeft de jury – gelet op de vooraf vastgestelde criteria – als winnaar gekozen

Noordelijke Rekenkamer

met het onderzoek

“Zorgen voor morgen. Bollenteelt in Drenthe”

In het rapport bezigt de Noordelijke Rekenkamer een helder en positief taalgebruik. Door middel van het rapport zoekt de rekenkamer naar mogelijkheden voor de provincie om uit een patstelling te komen. Daarbij schetst de rekenkamer belangenafwegingen en beleidseffecten. De Noordelijke Rekenkamer had met het rapport dan ook tot doel politiek-bestuurlijke keuzes mogelijk te maken die depolariserend zouden kunnen werken. Een opvallende en gedurfde doelstelling.

De Noordelijke Rekenkamer heeft een aanpak gehanteerd waarbij handhavingsverzoeken en relevante rechterlijke uitspraken zijn geanalyseerd. Daarnaast toont de rekenkamer ook veel oog voor het inwonerperspectief. Het onderwerp, de effecten en gevolgen van bollenteelt, is agenderend en attenderend van aard. De rekenkamer wijst zowel Provinciale en Gedeputeerde Staten op de mogelijkheden hun rollen te versterken. De boodschap van het rapport is duidelijk en compact weergegeven in 2 aanbevelingen. Gedeputeerde Staten gaf in de bestuurlijke reactie zo zijn twijfels te hebben bij de stellige en confronterende toon van passages in het rapport. De Noordelijke Rekenkamer bleef bij de boodschap.

De jury waardeert het dat de Noordelijke Rekenkamer bij zijn heldere boodschap bleef en zich met de nodige lef positioneert als ondersteuner van Provinciale Staten. De aanbevelingen zijn beiden overgenomen. Bovendien is de doorwerking indrukwekkend en deze reikt verder dan de puur instrumentele doorwerking van de aanbevelingen. Het rapport is bijvoorbeeld opgepakt door de landelijke media en wordt als voorbeeld gebruikt bij andere rekenkamers. De rekenkamer heeft ter ondersteuning van de doorwerking een film gepresenteerd die de boodschap mooi samenvat.

Iedereen kan veel leren van dit onderzoek. Kortom in de ogen van de jury een terechte winnaar van de Goudvink 2024!

Juryverslag
Vereniging van Rekenkamers Goudvink 2024

Ook de andere genomineerde rapporten bewijst de jury hulde.

**Allereerst over de Rekenkamer Amsterdam-Zaandstad, met
" Algoritmen - Hoe Amsterdam algoritmen beter kan toepassen"**

Het onderwerp is complex, technisch, gedurfd gekozen en met een grote maatschappelijke relevantie. Het is absoluut noodzakelijk dat het onderwerp ook door rekenkamers wordt onderzocht, want de ontwikkelingen gaan stormachtig. Het uitgebreide onderzoek, met een veelzijdige aanpak, is zeer professioneel en doorwrocht uitgevoerd. Een panel van bewoners is bij het onderzoek betrokken, wat bij dit onderwerp knap is. Ook de ethische kant is meegenomen, met behulp van de Universiteit van Tilburg. Dit onderzoek en de wijze waarop is gerapporteerd toont de relevantie vanuit diverse invalshoeken aan.

De rekenkamer maakt nuttig gebruik van reeds aanwezige normenkaders, zoals die van de Algemene Rekenkamer. Bevindingen, conclusies en aanbevelingen zijn goed uitgewerkt en herleidbaar. Het rapport is prettig geschreven en, hoewel omvangrijk, toegankelijk, met een heldere samenvatting. Helaas werd niet duidelijk waar de bevindingen uit het panel voor werden gebruikt.

De aanbevelingen zijn zeer concreet en bruikbaar. Aandachtspunt is dat de aanbevelingen in algemene zin gericht zijn aan het College en niet direct aan de Raad zelf. Alle partijen in de gemeenteraad zaten wel op dit rapport te wachten en hebben dan ook meteen om een vervolgonderzoek gevraagd. Kortom, de Rekenkamer Amsterdam-Zaandstad heeft een onderzoek uitgevoerd waar erg veel behoefte naar is.

**Het volgende rapport is dat van de Rekenkamer Rotterdam,
" Ambtelijke integriteit: onderzoek naar detecteren, oppakken en onderzoeken, afhandelen en leren"**

Ambtelijke integriteit is geen alledaags onderwerp voor een rekenkameronderzoek. Het is een onderwerp dat onder de gemeentesecretaris ressorteert, met het college als bestuurlijk verantwoordelijke op de achtergrond. Desalniettemin heeft de gemeenteraad de rekenkamer verzocht dit onderwerp op te pakken. Rekenkamer Rotterdam toont met het lijvige rapport dat over ambtelijke integriteit ook vanuit het rekenkamerperspectief best wat te melden is. Het doel was bij te dragen aan een professionele en integrale benadering van integriteit.

De rekenkamer schetst met het onderzoek een gedetailleerd beeld van hoe integriteit vanuit verschillende perspectieven wordt beleefd, wat het college onderneemt om de integriteit te bevorderen en hoe dat in de praktijk heeft uitgedaakt. Het onderzoek is met behulp van een uitgebreide, interdisciplinaire en gedifferentieerde aanpak methodisch heel goed uitgevoerd. De doorlooptijd van het onderzoek en de omvang van het rapport zijn daar overigens ook naar. Er zit een aantal zeer interessante bevindingen verstopt in het rapport, maar die te vinden kost de lezer wel enige inspanning.

Juryverslag
Vereniging van Rekenkamers Goudvink 2024

De aanbevelingen zijn over het algemeen concreet en uit de reactie van het College blijkt dat ze deze zullen oppakken. Er is voor rekenkamers wel wat te leren uit dit onderzoek, hoewel het intern Rotterdams gericht is.

**Het volgende rapport is dat van de Zuidelijke Rekenkamer,
" *Drinkwater in gedrang* "**

De Zuidelijke Rekenkamer agendeert een zeer belangrijk rijk onderwerp, de kwaliteit van het drinkwater in de provincie Noord-Brabant. Agenderend omdat er een ernstig probleem voor inwoners in het verschiet ligt als de provincie niets onderneemt en alle bij (drink)water betrokken partijen elkaar blijven aankijken.

Het onderzoek heeft een multi level karakter, want maakt goed gebruik van beleidsmatige, cijfermatige en geo-politieke informatie. Ook zijn zowel burgers als bedrijven betrokken bij het onderzoek. Het rapport is compact en nodigt uit tot lezen. Er is een toegankelijke website die bij het rapport behoort.

Het rapport geeft een goed beeld hoe om wordt gegaan met dilemma's. Dat het niet vanzelfsprekend is dat een systeem dat decennia goed heeft gefunctioneerd, zoals drinkwater, in de toekomst zonder ingrijpen ook blijft functioneren. De aanbevelingen zijn gericht op de provincie, maar ook een aantal geadresseerd op landelijk niveau.

De timing van het rapport is goed. Het is een vrij recent onderzoek, waardoor de doorwerking nog maar beperkt te bespeuren valt. De jury constateert dat het onderzoek niet alleen een agenderende, maar ook een alarmerende werking heeft.